

Bij het begin van een nieuwe bietencampagne

Deze week is de suikerbietencampagne in ons land weer van start gegaan. Suiker beroert de gemoederen sinds de Europese suikerproductiequota afgeschaft werden. Suikerbieten zijn nu een teelt als een andere. Ze moeten hun plaats in het teeltplan verdienen en ook opeisen in het GLB van morgen. Dat was ooit anders. Suikerbieten waren de teelt waar een hele akkerbouwsector zich aan optrok. Ze waren de kurk waarop de rentabiliteit van akkerbouwbedrijven dreef.

Jacques Van Outryve / Illustratie: Joris Snaet

Deze week werden er niet alleen suikerbieten geoogst op de Werktuigendagen in Oudenaarde, want op meerdere plaatsen in ons land is de bietencampagne gestart. Zoals elk jaar bij het begin van het oogstseizoen, wordt er gerekend op een vlotte campagne, met goede oogstomstandigheden en weinig technische mankementen in de fabriek. De suikerbienteelt en -verwerking in ons land hebben een hele geschiedenis

achter de rug. Het is nog niet zolang geleden dat suikerbieten met de trein en het schip naar de fabriek werden gebracht. Op de Werktuigendagen in Oudenaarde hebben ooit nog genetisch gewijzigde bieten (ggo) gestaan. Er was geen verschil te merken, behalve dat ze na afloop van de Werktuigendagen deskundig en onder toezicht vernietigd werden. Vandaag zou een demonstratieperceel van genetisch gewijzigde bieten ongenode gasten aan-

trekken. De glyfosaat- en glyfosinaatresistente suikerbieten zouden de onkruidbestrijding nochtans sterk vereenvoudigd hebben en zouden ook goed geweest zijn voor het milieu. Maar de ggo-biet is in Europa een stille dood gestorven. De genadeslag werd gegeven door de melkfabrieken, die gezamenlijk verklaarden dat ze geen melk zouden verwerken van koeien die de pulp van dergelijke bieten aten. De belangen van het bijproduct ▶

hebben het gehaald. Maar wie zegt dat er elders in de wereld geen genetische gewijzigde suikerbieten en/of suikerriet geteeld worden? Wordt zulke suiker in Europa ingevoerd? Dat is alvast een reden om te pleiten voor een *level playing field* of gelijk speelveld op wereldvlak. Andere redenen zijn verschillen in het toegelaten gebruik van pesticiden, zoals neonicotinoïden, of andere, verschillende milieu-eisen ... Aan de suiker zal je het niet merken.

Een product van wereldbelang

Suiker is een wereldverhaal. Daar zijn we ons sinds de afschaffing van de Europese suikerproductiequota en de globalisering opnieuw sterk van bewust. Suiker was een ingevoerde specerij voor rijkelui en werd aanvankelijk aangevoerd langs de zijderoutes. Na de ontdekking van Amerika kreeg suikerriet voet aan wal op de Caraïben en later op het Amerikaanse vasteland, dankzij de inzet van slaven. Invoer in Europa gebeurde sindsdien in de havens van Brugge en later van Antwerpen, waar de ruwe rietsuiker geraffineerd werd. Het verhaal van suiker uit suikerbieten kwam pas veel later. Die hebben we te danken aan de blokkade van Napoleon. Hij verbood in 1806, na zijn nederlaag in de slag bij Trafalgar, alle Britse schepen om in Europa aan te leggen, ook al vervoerden ze producten zoals suiker uit Nederlandse of Franse koloniën. De Franse overheersers verplichtten de boeren hier om suikerbieten te telen. Daarvoor was enige dwang nodig, want bieten waren voor de beesten bestemd. Na de val van Napoleon werd de blokkade weliswaar opgeheven, maar inmiddels hadden bieten met een steeds hoger suikergehalte voet aan de grond. In 1836 werd de Tiense Suikerfabriek opgericht. Om de eigen voorziening veilig te stellen, werd de teelt – zoals andere teelten – beschermd, aanvankelijk door het Belgische landbouwbeleid, nadien door het Europese landbouwbeleid (GLB). Europa heeft die bescherming de jongste decennia geheel afgebouwd.

Suikerbieten waren de kurk waarop de akkerbouw dreef.

Het begon met de EBA-akkoorden (*Everything but Arms*) en het EPA (*Economic Partnership Agreements*). Hiermee kregen de armste ontwikkelingslanden (EPA) en de oude koloniën uit Afrika, de Caraïben en de Pacific (ACP) vrije toegang tot de Europese markt. Verregaande globalisering resulteerde uiteindelijk in een afschaffing van de productiequotaregeling. Als gevolg van de Europese deregulering volgen de Europese prijzen nu de wereldmarkt.

De afschaffing van de productiequotaregeling heeft de suikerbietproductie in Europa een flinke boost gegeven. Dat was in de melksector niet anders, met dit verschil dat suikerbieten weinig alternatieven hebben wat hun afzet betreft. Suikerbieten kan je niet thuis verwerken of in een korte keten onderbrengen. Je kunt er ook niet meerdere producten van maken. Alternatieve afzetmogelijkheden zijn biomethanisatie, bioplastics en biobrandstoffen.

Daarnaast is er een beperkte afzet voor industrieel verbruik. Een akkerbouwer heeft wel alternatieven wat zijn grondgebruik betreft en grond is sowieso beperkt. De suikerbieten moeten optornen tegen de grondhonger van andere teelten zoals aardappelen en wellicht ook plantaardige-eiwit-teelten in de toekomst.

Terwijl een melkveehouder jaar na jaar moet melken, kan een boer zijn teeltplan jaarlijks aanpassen. Maar heeft hij vandaag veel keuze? Akkerbouwers zijn op zoek naar een nieuwe 'kurk' op hun bedrijf, die de rentabiliteit boven water houdt! Wie of wat biedt zich aan? De productie van biosuiker kan een alternatief zijn. Die wordt vooralsnog niet bij ons geproduceerd.

Een sector in crisis

Bij de afschaffing van de productiequota op 30 september 2017 heeft de sector zich moeten aanpassen aan nieuwe marktomstandigheden. De suikersector komt die afschaffing (nog) niet te boven, want die viel samen met hoge producties – en dus lage prijzen – op wereldvlak. Het was nochtans anders aangekondigd. Vandaar dat de productie fors uitgebreid werd, aanvankelijk met 25%. 'Vrijheid blijheid' klonk het, naar analogie met de melkveehouderij na de melkquota. Bovendien speelt de jaarlijkse groei van het suikerverbruik zich niet bij ons maar elders af. Bij ons zit suiker in het verdomhoekje, al komt men in de VS al terug van de alternatieve zoetmiddelen en stijgt de vraag naar suiker opnieuw om ... gezondheidsredenen. en gelijkaardig verhaal zagen we in de zuivelsector met boter.

De suikerbietsector is, gelet op de crisissituatie, bij Europa gaan aankloppen. In het najaar van 2018 heeft de EU dan een *High-*

Level Expert Group on Sugar opgericht, een werkgroep op hoog niveau met vertegenwoordigers van de Europese Commissie en de EU-lidstaten. Ze zouden zich buigen over de verzuchtingen van de sector. Op de Raad van Ministers afgelopen juli werd het eindverslag neergelegd. De groep heeft zeven relevante thema's geïsoleerd, maar kon niet over alle thema's tot een vergelijk komen.

Zo is er de vrije gekoppelde steun in het kader van het GLB. Elf lidstaten maken gebruik van deze maatregel. Voor de ene is dit een efficiënte maatregel voor regio's waar de bietenteelt niet evident is, voor de andere is dit een verstoring van de concurrentie en van het gelijke speelveld binnen Europa. Het onderwerp werd verwezen naar het debat over het GLB na 2020.

Ook over de toelating van het gebruik van 'neonicotinoïden in noodsituaties' liepen de meningen uiteen. Lidstaten die dergelijke toelatingen verleend hebben, zeggen dat ze dit gedaan hebben omdat er geen geschikte alternatieven zijn. Andere vinden deze praktijk onaanvaardbaar en wijzen op hun beurt naar de verstoring van de markt.

Volgens sommigen van de Groep – maar ook weer niet alle lidstaten – heeft het juridische kader na de quota de onderhandelingspositie van de telers in de waardeketen verzwakt. Deze positie moet versterkt worden, met inbegrip van het bevorderen van de oprichting van producentenorganisaties (PO's).

Markttransparantie is voor zowat iedereen essentieel, omdat die de markt efficiënter maakt, het vertrouwen tussen actoren bevordert en tegemoetkomt aan de maatschappelijke vraag van landbouwers, werknemers en consumenten. Het probleem bij het huidige Europese prijzenobservatorium is de lange tijd die verstrijkt voor de rapportering van de suikerprijs en de prijstransmissie in de keten gebeurt. De Europese Commissie zal nagaan of dat sneller kan zonder te veel kosten te maken en met naleving van de regels inzake gegevensbescher-

ming en mededinging. Over de noodzaak van instrumenten voor risicobeheer is iedereen het eens, al hoort dit debat weliswaar ook thuis in het GLB na 2020. Zowel de Europese Commissie als de lidstaten zijn het eens over het feit dat mondiale spelers de markt verstoren met niet-reguliere subsidies en ze zijn bezorgd over de toegang tot de EU-markt als gevolg van nieuwe vrijhandelsovereenkomsten. Suiker en bio-ethanol moeten hun status van gevoelig product in de akkoorden behouden. Nu nog doen! Verder moet de EU zich als derde partij opstellen bij procedures tegen gevallen van oneerlijke handelspraktijken of steunmaatregelen van derde landen.

Omdat innovatie in de sector zo belangrijk is, wordt gevraagd om alle Europese middelen maximaal te benutten voor het financieren van onderzoeks- en innovatieactiviteiten. In het kader van de bio-economie is voor de sector immers een belangrijke rol weggelegd.

Tot slot wordt gewezen op de sociaal-economische dimensie van de sector, onder meer inzake werkgelegenheid en regionale cohesie. Er wordt benadrukt dat mogelijkheden om de productportefeuille uit te breiden en de productfaciliteiten in plattelandsgebieden te behouden volop gebruikt moeten worden. Hier knelt al meteen het schoentje.

Volgens de Confederatie van de Belgische Bietenplanters (CBB) zouden de grote Europese suikergroepen op vrij korte termijn negen tot vijftien suikerfabrieken sluiten, om reden van efficiëntie en kostenbesparing. In eigen land wil men nochtans in Seneffe een geheel nieuwe coöperatieve suikerfabriek opstarten, omdat meer afzetmogelijkheden de suikerbietenprijs ten goede komen. In Ierland werd de heropstart van een oude suikerfabriek door een gelijkaardig initiatief van bietentelers (tijdelijk) afgeblazen. Het zal nog enige tijd blijven rommelen in de sector, terwijl Europa blijft rommelen ... in de marge. ■

Toon De Keukelaere

adviseur Akkerbouw en Mestbeleid
toon.dekeukelaere@boerenbond.be

En Boerenbond?

Door grote inspanningen van de bietenplanters werden suikerbieten een zeer duurzame teelt. Er zijn maatregelen genomen om de bodem te beschermen, om de waterkwaliteit te verbeteren en de biodiversiteit te behoeden. Het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen nam af door ze efficiënter in te zetten. Ook als rotatieteelt zijn suikerbieten bijzonder geschikt. Ze voorkomen dat ziektes uitbreiden, waardoor bij de volggewassen minder gespoten hoeft te worden. De teelt bleek bovendien uitermate geschikt om na de oogst lage nitraatresiduwaarden in het bodemprofiel te halen.

Met het wegvallen van het quotumsysteem en de gegarandeerde minimumprijs zijn de bietentelers wel terechtgekomen in een onbekende en onvoorspelbare situatie. Suikerfabrikanten hebben het constant over partnerschap en de verdeling van lusten en lasten, maar de invulling van deze woorden is soms verbazingwekkend. Voor Boerenbond is het duidelijk: iedere teelt staat of valt met de rentabiliteit. Indien een nieuwe suikerfabriek op korte en lange termijn kan bijdragen aan meer rentabiliteit, dan is dat toe te juichen. Je mag van landbouwers niet eisen dat ze gratis werken of – erger nog – onder de kostprijs produceren.

“Elke teelt staat of valt met zijn rentabiliteit.”